

**Katedra Wytrzymałości Materiałów
Instytut Mechaniki Budowli
Wydział Inżynierii Lądowej
Politechnika Krakowska**

Laboratorium Wytrzymałości Materiałów

**Praca zbiorowa
pod redakcją S. Piechnika**

**Skrypt dla studentów Wydziału Inżynierii Lądowej
Politechniki Krakowskiej**

KRAKÓW 2002

SPIS TREŚCI

1	TENSOMETRIA ELEKTROOPOROWA	9
1.1	Podstawy teoretyczne.....	10
1.2	Podstawowy związek tensometrii elektrooporowej.....	12
1.3	Układ pomiarowy w tensometrii elektrooporowej.....	14
1.4	Tensometry elektrooporowe	16
1.5	Mostek Wheatstone'a.....	19
1.6	Przygotowanie konstrukcji i tensometrów elektrooporowych do pomiarów	20
1.7	Ćwiczenie: wyznaczenie modułu Younga i liczby Poissona metodą tensometrii elektrooporowej.....	20
1.7.1	Opis stanowiska i metody pomiaru	21
1.7.2	Wykonanie ćwiczenia	22
1.7.3	Wykonanie sprawozdania	23
1.7.4	Wzór formularza pomiarów do wyznaczenia modułu Young'a i liczby Poissona.....	23
1.8	Ćwiczenie: wyznaczenie naprężeń w rozciąganej płaskiej tarczy z otworem kołowym metodą tensometrii elektrooporowej	25
1.8.1	Wstęp teoretyczny.....	25
1.8.2	Opis stanowiska i metoda pomiaru	27
1.8.3	Wykonanie ćwiczenia	29
1.8.4	Wykonanie sprawozdania	30
1.9	Pytania kontrolne do tensometrii elektrooporowej	31
2	ZASTOSOWANIE METOD TENSOMETRYCZNYCH DO ANALIZY STANU ODKSZTAŁCENIA I NAPRĘŻENIA	33
2.1	Zastosowanie metod tensometrycznych do analizy stanu odkształcenia i naprężenia	35
2.2	Pomiary przemieszczeń belek zginanych.....	35
2.3	Metody tensometryczne pomiarów odkształceń	36
2.3.1	Tensometr mechaniczny Huggenbergera.....	36
2.3.2	Tensometry elektryczne	37
2.4	Wykonanie ćwiczenia	37
2.5	Pytania kontrolne	39
3	WERYFIKACJA DOŚWIADCZALNA HIPOTEZ WŁASOWA W TEORII PRĘTÓW CIENKOŚCIENNYCH.....	41
3.1	Zetownik rozciągany siłą osiową.....	43

3.1.1	Uzasadnienie celu wykonania doświadczenia.....	43
3.1.2	Dlaczego pręt rozciągany o przekroju zetowym ? Dobór kształtu przekroju zetowego (wymiary pólki i średnicy).	44
3.1.3	Opis doświadczenia „stalowy pręt zetowy rozciągany w maszynie wytrzymałościowej”.....	45
3.1.4	Zestawienie wyników teoretycznych i doświadczalnych dla stalowego pręta zetowego rozciąganego w maszynie wytrzymałościowej.	47
3.1.5	Uwagi do rozwiązania numerycznego.	48
3.1.6	Wnioski: porównanie zgodności teorii prętów cienkościennych otwartych z wynikami doświadczeń.....	48
3.2	Pytania kontrolne	49
4	ZASTOSOWANIA UNIWERSALNEJ MASZINY WYTRZYMAŁOŚCIOWEJ UTS 100K	51
4.1	Podstawowy opis maszyny UTS 100K	53
4.1.1	Opis maszyny UTS 100K.....	53
4.1.2	Pomiar siły	54
4.1.3	Pomiar przemieszczeń.....	55
4.1.4	Dane techniczne uniwersalnej maszyny wytrzymałościowej UTS 100K	56
4.1.5	Układ kontrolno-pomiarowy.....	56
4.2	Oprzyrządowanie	58
4.2.1	Szczęki i uchwyty do próby rozciągania.....	58
4.2.2	Płyty do próby ściskania	59
4.2.3	Stanowisko do próby zginania poprzecznego siłą skupioną ...	59
4.3	Oprogramowanie.....	60
4.3.1	UTS Program System 205/209.....	60
4.3.2	Procedury własne użytkownika.....	60
4.4	Statyczna próba rozciągania.....	60
4.4.1	Cel próby	61
4.4.2	Zalety próby	61
4.4.3	Wykres rozciągania dla stali miękkiej	62
4.4.4	Typowe wykresy rozciągania (w zależności od cech plastycznych materiału)	63
4.4.5	Obciążenie i odciążenie.....	64
4.4.6	Schematyzacje wykresu rozciągania.....	65
4.4.7	Rodzaje próbek	65
4.4.8	Wyznaczanie naprężeń granicznych przy umownym wydłużeniu trwałym metodą obciążania	67
4.4.9	Pomiar modułu sprężystości	68

4.4.10	Przebieg próby	69
4.5	Próba zginania poprzecznego.....	70
4.5.1	Cel próby zginania	70
4.5.2	Wyznaczanie modułu sprężystości poprzez pomiar ugięć	70
4.5.3	Przebieg próby	71
4.6	Statyczna próba ściskania	71
4.6.1	Opis ogólny próby ściskania	71
4.6.2	Cel próby	72
4.6.3	Próbki	73
4.6.4	Pomiar modułu sprężystości	73
4.6.5	Przebieg próby	74
4.7	Obsługa maszyny UTS100K.....	74
4.7.1	Konfiguracja maszyny	74
4.7.2	Uruchamianie	74
4.7.3	Podstawowe informacje nt. obsługi programu UTS 209/205 ..	75
4.7.4	Adaptacja	75
4.7.5	Wykonanie ćwiczenia	76
4.7.6	Wyłączenie maszyny.....	78
4.7.7	Modyfikacja parametrów ćwiczenia	78
4.7.8	Obróbka wyników po zakończonej próbie.....	82
4.7.9	Zapisanie lub odczyt parametrów ćwiczenia z dysku	82
4.8	Opracowanie wyników badań.....	83
4.8.1	Opracowanie wyników badań w arkuszu kalkulacyjnym	83
4.9	Podstawowe zasady postępowania.....	87
4.10	Pytania kontrolne	90
5	STAN NAPRĘŻENIA W PRĘCIE SILNIE ZAKRZYWIONYM.....	93
5.1	Pręt silnie zakrzywiony.....	95
5.1.1	Cel ćwiczenia	95
5.1.2	Podstawy teoretyczne.....	95
5.1.3	Opis próbki.....	98
5.1.4	Przeprowadzenie ćwiczenia	99
5.1.5	Opracowanie wyników.....	103
5.1.6	Analiza systemem elementów skończonych.....	106
5.1.7	Pytania kontrolne	109
6	DEFEKTOSKOPIA ULTRADŹWIĘKOWA	111
6.1	Wstęp	112
6.2	Podstawy fizyczne	112
6.3	Podstawowe pojęcia i definicje (zgodne z PN –XX / M 70050)	113

6.3.1	Ogólne nazwy i określenia	113
6.3.2	Nazwy i określenia dotyczące aparatury i urządzeń pomocniczych	116
6.3.3	Nazwy i określenia dotyczące badań	119
6.4	Sprzęt do badań ultradźwiękowych	120
6.5	Opis defektoskopu USD-10	121
6.5.1	Opis działania.....	122
6.6	Opis przełączników USD-10	123
6.6.1	Podstawowe parametry	124
6.6.2	Opis funkcji menu	125
6.6.3	Obsługa defektoskopu.....	129
6.7	Główce do badań ultradźwiękowych.....	130
6.7.1	Budowa głowic	133
6.8	Wzorce ultradźwiękowe.....	135
6.8.1	Wzorzec W1 (zgodny z PN-XX / M-70051)	135
6.8.2	Wzorzec W2 (zgodny z PN-XX / M-70054)	136
6.8.3	Wzorzec schodkowy	136
6.8.4	Wzorce porównawcze	137
6.8.5	Wzorce mikrosekundowe (zgodne z PN-XX / M-70056).....	137
6.9	Wady rzeczywiste:	137
6.10	Ćwiczenia laboratoryjne	145
6.10.1	Lokalizacja wad w próbkach głowicą normalną	145
6.10.2	Lokalizacja wad w próbkach głowicą kątową.....	147
6.10.3	Lokalizacja wad w próbkach głowicą fal powierzchniowych	148
6.10.4	Pomiary grubości metodą bezpośrednią.....	150
6.10.5	Pomiary grubości metodą ech wielokrotnych	151
6.10.6	Pomiary grubości głowicą podwójną	152
6.10.7	Pomiary prędkości fal podłużnych.....	153
6.10.8	Pomiary prędkości fal poprzecznych	155
6.10.9	Wyznaczanie stałych materiałowych	157
6.10.10	Ocena rozmiaru wady za pomocą nieunormowanego wykresu OWR.....	158
6.11	Uzupełnienie	162
6.11.1	Tabele materiałowe	162
6.12	Pytania kontrolne	163
6.13	Zalecana literatura.....	163
7	ELASTOPTYCZNE METODY ANALIZY NAPRĘŻEŃ.....	165
7.1	Wstęp	167
7.2	Opis zjawisk fizycznych	167

7.2.1	Rozkład wektora światła w polaryskopie liniowym	170
7.2.2	Polaryskop kołowy	173
7.3	Pełno-polowa analiza obrazu	174
7.3.1	Izokliny	174
7.3.2	Izochromy	175
7.3.3	Metoda kompensacji goniometrycznej (Tardy)	178
7.4	Polaryskop edukacyjny Vishay 080	179
7.4.1	Elementy składowe stanowiska i zasada pracy polaryskopu .	179
7.4.2	Budowa polaryskopu.....	181
7.4.3	Pomiar kierunków naprężeń głównych.....	185
7.4.4	Pomiar rzędów izochrom	187
7.4.5	Pomiar ułamkowych rzędów izochrom metodą Tardy	187
7.5	Ława elastoptyczna.....	188
7.6	Obsługa siłomierza 082A.....	190
7.7	Przebieg ćwiczeń	191
7.7.1	Rozciąganie proste	191
7.7.2	Belka zginana.....	192
7.7.3	Belka zginana poprzecznie.....	193
7.7.4	Pręt zakrzywiony.....	194
7.7.5	Tarcza z otworem i karbem.....	195
7.7.6	Pierścienie z zamrożonym stanem naprężenia	196
7.8	Pytania kontrolne	197
7.8.1	Pytania ogólne.....	197
7.8.2	Pytania szczegółowe	197
8	POMIARY TWARDOŚCI METALI	203
8.1	Pomiary twardości metali	205
8.1.1	Wstęp	205
8.2	Metoda Brinella (PN-91/H-04350)	206
8.2.1	Twardość według Brinella	206
8.2.2	Warunki pomiaru	207
8.2.3	Pomiar odcisku i zapis pomiaru	210
8.2.4	Wykonanie pomiaru twardości twardościomierzem Brinella	211
8.2.5	Zalety i wady pomiarów metodą Brinella.....	211
8.3	Metoda pomiaru młotkiem Poldi	212
8.4	Pytania kontrolne:	213

